

Περιγραφές

Bernard Russell

Μια ‘περιγραφή’ μπορεί να είναι δύο ειδών, οριστική ή αόριστη (ή διαφορούμενη). Μια αόριστη περιγραφή είναι μια φράση της μορφής ‘κάποιο τάδε’ και μια οριστική περιγραφή είναι μια φράση της μορφής ‘το τάδε’ (στον ενικό). Ας αρχίσουμε με το πρώτο είδος περιγραφής.

‘Ποιόν συνάντησες;’ ‘Συνάντησα κάποιον άνθρωπο.’ ‘Είναι πολύ αόριστη η περιγραφή σου.’ Η ορολογία μας επομένως δεν βρίσκεται σε διάσταση με την κοινή χρήση. Το ερώτημά μας είναι: τι είναι αυτό που στην πραγματικότητα βεβαιώνω όταν βεβαιώνω: ‘Συνάντησα κάποιον άνθρωπο’; Ας υποθέσουμε, προς στιγμήν, ότι η βεβαίωση είναι αληθής και ότι, πράγματι, συνάντησα τον Jones. Είναι φανερό ότι αυτό που βεβαιώνω δεν είναι η πρόταση ‘Συνάντησα τον Jones’. Θα μπορούσα να πω «Συνάντησα κάποιον άνθρωπο, αλλά δεν ήταν ο Jones» και σε αυτήν τη περίπτωση, παρότι θα ψευδόμεν, δεν θα αντέφασκα, όπως θα αντέφασκα εάν, λέγοντας ότι συνάντησα κάποιον άνθρωπο, στην πραγματικότητα εννοούσα ότι συνάντησα τον Jones. Επιπλέον είναι ξεκάθαρο ότι το πρόσωπο στο οποίο μιλάω μπορεί να καταλάβει τι λέω, ακόμη και στην περίπτωση που είναι ξένος και δεν έχει καν ακουστά για τον Jones.

Μπορούμε όμως να προχωρήσουμε περισσότερο. Όχι μόνο ο Jones αλλά και κανένας πραγματικός άνθρωπος δεν εμπλέκεται στη δήλωσή μου. Αυτό καθίσταται προφανές στην περίπτωση που η δήλωση είναι ψευδής, διότι σε αυτή την περίπτωση δεν υπάρχει απολύτως κανένας λόγος για να υποθέσουμε πως θα πρέπει να εμπλέκεται ο Jones στην πρόταση παρά κάποιος άλλος. Πράγματι, παρότι δε θα ήταν δυνατό να είναι αληθής η δήλωση —και αυτό θα ίσχυε ακόμη και στην περίπτωση που δεν υπήρχαν καθόλου άνθρωποι— η δήλωση θα είχε και πάλι νόημα. Η βεβαίωση ‘Συνάντησα κάποιον μονόκερο’ ή ‘Συνάντησα κάποιο θαλάσσιο φίδι’ είναι βεβαιώσεις με πλήρες νόημα, υπό τη συνθήκη ότι γνωρίζουμε τι θα ήταν ένας μονόκερος ή τι θα ήταν ένα θαλάσσιο φίδι, δηλαδή, υπό τη συνθήκη ότι γνωρίζουμε τους ορισμούς αυτών των μυθικών τεράτων. Επομένως, στην πρόταση εμπλέκεται μόνο αυτό που θα καλούσαμε *έννοια*. Παραδείγματος χάρη, στην περίπτωση του ‘μονόκερου’, υπάρχει μόνο η έννοια: δεν υπάρχει επιπλέον αυτής, κάπου σε ένα κόσμο σκιών, κάτι μη πραγματικό που θα ήταν δυνατό να το ονομάσουμε ‘κάποιον μονόκερο’. Κατά συνέπεια, εφόσον η ρήση «Συνάντησα κάποιον μονόκερο» (αν και ψευδής) έχει νόημα, είναι ξεκάθαρο ότι αυτή η πρόταση, στη σωστή της ανάλυση, δεν περιέχει ως συστατικό κάτι σαν το ‘κάποιον μονόκερο’, αν και περιέχει την έννοια ‘μονόκερος’.

Σε αυτό το σημείο αντιμετωπίζουμε το ζήτημα της μη-πραγματικότητας, το οποίο είναι υψίστης σημασίας. Η πλειονότητα των θεωρητικών της Λογικής που έχουν ασχοληθεί με αυτό, έχοντας παραπλανηθεί από τη γραμματική, το έχουν αντιμετωπίσει από λανθασμένη κατεύθυνση. Έχουν εκλάβει τη γραμματική μορφή ως ασφαλέστερο σύμβολο για την ανάλυση από όσο στην πραγματικότητα είναι. Και δεν έχουν αντιληφθεί ποιες διαφοροποιήσεις της γραμματικής μορφής είναι σημαντικές. Οι προτάσεις ‘Συνάντησα τον Jones’ και ‘Συνάντησα κάποιον άνθρωπο’ κατά παράδοση θεωρούνται ότι είναι της ίδιας μορφής· ωστόσο, στην πραγματικότητα πρόκειται για προτάσεις με αρκετά διαφορετική μορφή: η πρώτη περιέχει όνομα ενός πραγματικού πρόσωπου, του Jones. Η δεύτερη όμως περιέχει μια προτασιακή συνάρτηση και, όταν αναλυθεί, φανερώνεται ότι η πρόταση είναι η εξής: ‘Η συνάρτηση ‘συνάντησα το χ και το χ είναι άνθρωπος’ είναι μερικές φορές αληθής.’ (Υπενθυμίζουμε ότι υιοθετήσαμε τη σύμβαση να χρησιμοποιούμε τη φράση ‘μερικές φορές’ με τρόπο ώστε να μη συνεπάγεται το περισσότερο από μια φορά). Είναι προφανές ότι αυτή η πρόταση δεν είναι της μορφής ‘Συνάντησα το χ’, και έτσι εξηγείται επίσης πώς υπάρχει η πρόταση ‘Συνάντησα κάποιον μονόκερο’, παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει κάτι που να είναι ‘ο κάποιος μονόκερος’.

Ελλείπει του δομικού μηχανισμού των προτασιακών συναρτήσεων, πολλοί θεωρητικοί της Λογικής οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν μη-πραγματικά αντικείμενα. Διατείνονται —παραδειγματική περίπτωση είναι ο Meinong¹— ότι είναι δυνατό να μιλάμε για ‘το χρυσό βουνό’, ‘το κυκλικό τετράγωνο’ κ.ο.κ.· ότι αυτά μπορούν να είναι τα υποκείμενα αληθών προτάσεων· ότι, εφόσον οι προτάσεις στις οποίες εμφανίζονται δεν είναι α-νόητες, θα πρέπει αυτά να έχουν κάποιου είδους λογική ύπαρξη. Εμένα μου φαίνεται ότι τέτοιες θεωρίες στερούνται μια αίσθηση της πραγματικότητας, την οποία είναι επιτακτική ανάγκη να διατηρούν ακόμη και οι πιο αφηρημένες σπουδές. Οφείλω να επισημάνω πως, εάν η ζωολογία δεν μπορεί να αποδεχθεί τον κάποιο μονόκερο, τότε δεν μπορεί ούτε και η Λογική· διότι, ο πραγματικός κόσμος αφορά τη Λογική ακριβώς στον ίδιο βαθμό που αφορά και τη ζωολογία, αν και στο πεδίο της Λογικής ανήκουν τα πιο αφηρημένα και γενικά του χαρακτηριστικά. Το να λέμε ότι οι μονόκεροι υπάρχουν στις εραλδικές μελέτες ή στη λογοτεχνία ή στη φαντασία είναι χειρίστου είδους ελεεινή και τιποτένια υπεκφυγή. Στις εραλδικές μελέτες δεν υπάρχει κάποιο ζώο, φτιαγμένο από σάρκα και αίμα, που αναπνέει και κινείται αυτοβούλως. Αυτό που υπάρχει είναι μια εικόνα ή μια λεκτική περιγραφή. Παρόμοια, το να ισχυριστεί κανείς ότι, παραδείγματος χάρη, ο Άμλετ υπάρχει στο δικό του κόσμο, δηλαδή στον κόσμο της φαντασίας του Shakespeare, τόσο αληθινά όσο, φερ’ ειπείν, ο Ναπολέον υπήρξε στο συνήθη κόσμο, πρόκειται για έναν ισχυρισμό που είτε εσκεμμένα δημιουργεί σύγχυση είτε αποτελεί σύγχυση απίστευτου βαθμού. Υπάρχει ένας μόνο κόσμος,

---

¹ *Untersuchungen zur Gegenstandstheorie und Psychologie* (Leipzig: Barth, 1904).

ο ‘πραγματικός’ κόσμος: η φαντασία του Shakespeare είναι μέρος αυτού του κόσμου και οι σκέψεις του καθώς έγραφε τον Αμλετ είναι πραγματικές. Πραγματικές είναι ακόμη οι σκέψεις που κάνουμε εμείς καθώς διαβάζουμε το έργο. Ωστόσο, αποτελούν ουσιώδη χαρακτηριστικά των μυθιστορημάτων ότι μόνο οι σκέψεις, τα συναισθήματα κ.τ.λ. του Shakespeare και των αναγνωστών του είναι πραγματικά και ότι δεν υπάρχει επιπλέον αυτών κάποιο αντικείμενο που είναι ο Αμλετ. Ακόμη και εάν έχετε περιγράψει όλα τα συναισθήματα που ενέπνευσε ο Ναπολέοντας σε συγγραφείς και αναγνώστες της ιστορίας, δεν θα έχετε αγγίξει τον πραγματικό άνθρωπο· ωστόσο, στην περίπτωση του Αμλετ, θα έχετε ήδη εξαντλήσει ό,τι μπορεί κανείς να αγγίξει από αυτόν. Εάν κανένας δεν είχε σκεφτεί τίποτε για τον Αμλετ, δεν θα υπήρχε τίποτε πια από αυτόν· όμως, ακόμη και εάν κανένας δεν είχε σκεφτεί τίποτε για το Ναπολέοντα, ο ίδιος θα έβλεπε ότι κάποιος σκέφτηκε κάτι. Η αίσθηση της πραγματικότητας είναι ζωτικής σημασίας για τη Λογική και όποιος την ανακατεύει παρουσιάζοντας τον Αμλετ ως ανήκει σε κάποιου άλλου είδους πραγματικότητα κάνει κακό στη διάνοηση. Μια εύρωστη αίσθηση της πραγματικότητας είναι απολύτως απαραίτητη για να διαμορφώσουμε το πλαίσιο στο οποίο θα μπορέσουμε να αναλύσουμε ορθά τις προτάσεις για μονόκερους, χρυσά βουνά, κυκλικά τετράγωνα και άλλα τέτοια ψευδο-αντικείμενα.

Υπάκουοι σε αυτή την αίσθηση της πραγματικότητας, θα πρέπει να απαιτήσουμε τίποτε ‘μη-πραγματικό’ να μη γίνεται αποδεκτό. Όμως, σε τελική ανάλυση, εάν δεν υπάρχει τίποτε μη-πραγματικό, τότε, θα διερωτόταν κανείς, πώς θα μπορούσαμε να αποδεχθούμε κάτι μη-πραγματικό; Η απάντηση είναι ότι όταν έχουμε να κάνουμε με προτάσεις, έχουμε καταρχάς να κάνουμε με σύμβολα και εάν αποδίδουμε νόημα σε ομάδες συμβόλων που δεν έχουν νόημα, τότε θα εμπέσουμε στο σφάλμα της αποδοχής μη-πραγματικοτήτων, με το μοναδικό τρόπο που μπορεί βέβαια αυτό να είναι δυνατό, ήτοι, ως περιγεγραμμένα αντικείμενα. Στην πρόταση ‘Συνάντησα κάποιον μονόκερο’, το σύνολο των τεσσάρων λέξεων συναπαρτίζουν μια πρόταση με νόημα και η λέξη ‘μονόκερος’ μόνη της έχει νόημα ακριβώς με τον ίδιο τρόπο που έχει νόημα η λέξη ‘άνθρωπος’. Όμως οι δύο λέξεις ‘κάποιος μονόκερος’ δε συναπαρτίζουν μια υποομάδα που έχει νόημα μόνη της. Επομένως, εάν εσφαλμένα αποδώσουμε νόημα σε αυτές τις δύο λέξεις, τότε θα βρεθούμε φορτωμένοι με ‘κάποιον μονόκερο’, καθώς και με το πρόβλημα του τρόπου με τον οποίο είναι δυνατό να υπάρχει τέτοιο πράγμα σε έναν κόσμο όπου δεν υπάρχουν μονόκεροι. Η φράση ‘κάποιος μονόκερος’ είναι μια αόριστη περιγραφή που δεν περιγράφει τίποτε. Δεν πρόκειται για μια αόριστη περιγραφή η οποία περιγράφει κάτι μη-πραγματικό. Μια πρόταση όπως ‘χ είναι μη-πραγματικό’ έχει νόημα μόνο όταν το ‘χ’ είναι μια περιγραφή, οριστική ή αόριστη· σε αυτή την περίπτωση, η πρόταση θα είναι αληθής εάν το ‘χ’ είναι μια περιγραφή που δεν περιγράφει τίποτε. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, το εάν η περιγραφή περιγράφει κάτι ή δεν περιγράφει τίποτε δεν αποτελεί συστατικό της πρότασης στην οποία εμφανίζεται· όπως το ‘κάποιος μονόκερος’ που μόλις είδαμε, δεν αποτελεί υποομάδα της πρότασης που έχει νόημα μόνη

της. Όλα αυτά είναι αποτελέσματα του γεγονότος ότι, εάν το 'χ' είναι μια περιγραφή, τότε η πρόταση 'χ είναι μη-πραγματικό' ή 'χ δεν υπάρχει' δεν είναι α-νόητη αντίθετα, έχει πάντοτε νόημα και μερικές φορές είναι αληθής.

Θα μπορούσαμε τώρα να προχωρήσουμε στο να ορίσουμε γενικά το νόημα των προτάσεων που περιέχουν αόριστες περιγραφές. Υποθέστε ότι θέλουμε να κάνουμε μια δήλωση για 'κάποιο τάδε', όπου 'τάδε' είναι εκείνα τα αντικείμενα που έχουν μια συγκεκριμένη ιδιότητα φ , δηλαδή εκείνα τα χ για τα οποία η προτασιακή συνάρτηση $\varphi\chi$ είναι αληθής (π.χ. εάν θεωρήσουμε το 'κάποιος άνθρωπος' ως μια περίπτωση του 'κάποιο τάδε', τότε η $\varphi\chi$ θα είναι 'χ είναι άνθρωπος'). Ας επιχειρήσουμε τώρα να δηλώσουμε την ιδιότητα ψ για 'κάποιο τάδε', δηλαδή, να δηλώσουμε ότι 'κάποιο τάδε' έχει εκείνη την ιδιότητα την οποία έχει το χ όταν η $\psi\chi$ είναι αληθής (π.χ. στην περίπτωση του 'Συνάντησα κάποιον άνθρωπο', η $\psi\chi$ θα είναι 'Συνάντησα κάποιον χ'). Τώρα η πρόταση ότι 'κάποιο τάδε' έχει την ιδιότητα ψ δεν είναι μια πρόταση της μορφής ' $\psi\chi$ '. Εάν ήταν, το 'κάποιο τάδε' θα ταυτιζόταν με το χ για κάποιο κατάλληλο χ και μολονότι αυτό ίσως να αληθεύει (υπό κάποια έννοια) σε μερικές περιπτώσεις, είναι βέβαιο ότι δεν αληθεύει σε περιπτώσεις όπως αυτή του 'κάποιος μονόκερος'. Ακριβώς λόγω αυτού του γεγονότος, δηλαδή του ότι η πρόταση ότι ένα τάδε έχει την ιδιότητα ψ δεν είναι της μορφής ' $\psi\chi$ ', καθίσταται δυνατό 'κάποιο τάδε' να είναι, υπό μια συγκεκριμένη και καθαρά καθορίσιμη έννοια, 'μη πραγματικό'. Ο ορισμός είναι ο εξής:

Η δήλωση ότι 'κάποιο αντικείμενο που έχει την ιδιότητα φ έχει την ιδιότητα ψ ' σημαίνει

'Η βεβαίωση αμφοτέρων των $\varphi\chi$ και $\psi\chi$ δεν είναι πάντοτε ψευδής'

Όσον αφορά τη λογική μορφή, πρόκειται για την ίδια πρόταση που θα διατυπώναμε ως εξής: 'μερικά φ είναι ψ ' διαφέρουν όμως στην επίδραση που μπορούν να έχουν, διότι στη μια περίπτωση υπάρχει ένας υπαινιγμός μοναδικότητας, ενώ στην άλλη περίπτωση υπάρχει ένας υπαινιγμός πολλαπλότητας. Αυτό, ωστόσο, δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Αυτό που είναι σημαντικό είναι ότι οι προτάσεις που γραμματικά έχουν ως υποκείμενο 'κάποιο τάδε', όταν αναλυθούν ορθά, αποδεικνύεται ότι δεν περιέχουν κάποιο συστατικό που εκπροσωπείται από αυτή τη φράση. Και αυτό εξηγεί πώς είναι δυνατό τέτοιες προτάσεις να έχουν νόημα, ακόμη και όταν δεν υπάρχει κανένα πράγμα που να είναι τάδε.

Ο ορισμός της *ύπαρξης*, όπως εφαρμόζεται σε αόριστες περιγραφές, απορρέει από αυτά που ειπώθηκαν στο τέλος του προηγούμενου κεφαλαίου. Λέμε ότι 'Υπάρχουν άνθρωποι' ή ότι 'Υπάρχει κάποιος άνθρωπος', εάν η προτασιακή συνάρτηση 'χ είναι άνθρωπος' είναι μερικές φορές αληθής και στη γενική περίπτωση, λέμε ότι 'κάποιο τάδε υπάρχει', εάν η προτασιακή συνάρτηση 'χ είναι τάδε' είναι μερικές φορές αληθής. Αυτό μπορούμε να το διατυπώσουμε και σε άλλη γλώσσα. Η πρόταση 'Ο Σωκράτης είναι κάποιος άνθρωπος' αναμφίβολα είναι *ισοδύναμη* με την πρόταση 'Ο Σωκράτης είναι ανθρώπινος', παρότι δεν πρόκειται ακριβώς για την ίδια πρόταση. Το *είναι* στην πρόταση 'Ο Σωκράτης

είναι ανθρώπινος' εκφράζει τη σχέση υποκειμένου κατηγορουμένου· το *είναι* στην πρόταση 'Ο Σωκράτης είναι κάποιος άνθρωπος' εκφράζει ταυτότητα. Είναι ντροπή για το ανθρώπινο γένος ότι έχει επιλέξει να χρησιμοποιεί την ίδια λέξη, 'είναι', για αυτές τις δύο τελείως διαφορετικές ιδέες—αυτή την ντροπή αποκαθιστά βεβαίως μια συμβολική λογική γλώσσα. Η ταυτότητα στην πρόταση 'Ο Σωκράτης είναι κάποιος άνθρωπος' είναι ταυτότητα ανάμεσα σε ένα ονομαζόμενο αντικείμενο (υπό τη συνθήκη ότι αποδεχόμαστε το 'Σωκράτης' ως όνομα, κάτι που υπόκειται σε περιορισμούς που θα εξηγηθούν αργότερα) και κάποιο αντικείμενο που περιγράφεται αόριστα. Ένα αντικείμενο που περιγράφεται αόριστα 'υπάρχει', όταν τουλάχιστον μια τέτοια πρόταση είναι αληθής, δηλαδή, όταν υπάρχει τουλάχιστον μια αληθής πρόταση της μορφής 'χ είναι κάποιο τάδε', όπου 'χ' είναι κάποιο όνομα. Αποτελεί χαρακτηριστικό των αόριστων περιγραφών (σε αντίθεση με τις οριστικές περιγραφές) το ότι μπορεί να υπάρχει ένα πλήθος αληθών προτάσεων της παραπάνω μορφής—ο Σωκράτης είναι κάποιος άνθρωπος, ο Πλάτωνας κάποιος άνθρωπος, κτλ. Επομένως η πρόταση 'κάποιος άνθρωπος υπάρχει' είναι επακόλουθο του Σωκράτη ή του Πλάτωνα ή οποιουδήποτε άλλου. Από την άλλη μεριά, στις οριστικές περιγραφές η αντίστοιχη προτασιακή μορφή, δηλαδή 'χ είναι το τάδε' (όπου 'χ' είναι κάποιο όνομα), μπορεί να είναι αληθής το πολύ για μια τιμή του χ. Και αυτό μας εισάγει στο θέμα των οριστικών περιγραφών, οι οποίες θα οριστούν με ανάλογο τρόπο αυτού που χρησιμοποιήσαμε για τις αόριστες περιγραφές, αν και μάλλον περισσότερο περίπλοκο.

Εισερχόμαστε τώρα στο κυρίως θέμα αυτού του κεφαλαίου, δηλαδή στις περιγραφές με τη λέξη *το* (ο, η στον ενικό). Μια πολύ σημαντική παρατήρηση για τον ορισμό του 'κάποιο τάδε' ισχύει εξίσου και στον ορισμό του 'το τάδε'· ο ορισμός που πρέπει να αναζητήσουμε είναι ένας ορισμός προτάσεων στις οποίες εμφανίζεται αυτή η φράση και όχι ένας ορισμός της φράσης σε απομόνωση από την πρόταση. Στην περίπτωση του 'κάποιο τάδε' αυτό είναι αρκετά προφανές: κανείς δε θα μπορούσε να υποθέσει πως 'κάποιος άνθρωπος' είναι ένα ορισμένο αντικείμενο, που θα μπορούσε να οριστεί από μόνο του. Ο Σωκράτης είναι κάποιος άνθρωπος, ο Πλάτωνας είναι κάποιος άνθρωπος, ο Αριστοτέλης είναι κάποιος άνθρωπος αλλά δε μπορούμε να συναγάγουμε πως το 'κάποιος άνθρωπος' έχει το ίδιο νόημα με το 'Σωκράτης', καθώς και με το 'Πλάτωνας' και με το 'Αριστοτέλης', εφόσον αυτά τα τρία ονόματα έχουν διαφορετικό νόημα. Ωστόσο, εάν έχουμε απαριθμήσει όλους τους ανθρώπους του κόσμου, δεν θα έχει απομείνει τίποτε για το οποίο θα μπορούμε να πούμε: 'όχι μόνο αυτό είναι κάποιος άνθρωπος, αλλά επιπλέον είναι *το* «κάποιος άνθρωπος», αυτή η πεμπτουσιακή οντότητα που είναι ακριβώς ένας αόριστος άνθρωπος, ο οποίος δεν είναι κάποιος συγκεκριμένος άνθρωπος.' Βέβαια είναι αρκετά ξεκάθαρο πως ό,τι υπάρχει στον κόσμο είναι καθορισμένο: εάν είναι άνθρωπος τότε είναι ένας καθορισμένος άνθρωπος και όχι κάποιος άλλος. Επομένως, εν αντιθέσει με τους συγκεκριμένους ανθρώπους, δε μπορεί να βρεθεί στον

κόσμο μια οντότητα σαν τον 'κάποιον άνθρωπο'. Και κατά συνέπεια, είναι φυσικό που δεν ορίζουμε μόνη της τη φράση 'κάποιος άνθρωπος', παρά μόνο τις προτάσεις στις οποίες εμφανίζεται.

Στην περίπτωση του 'το τάδε' αυτό είναι εξίσου αληθές, αν και δε φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, εξίσου ξεκάθαρα. Είναι δυνατό να αποδειχθεί κάτι τέτοιο, εάν θεωρήσουμε τη διαφορά ανάμεσα σε ένα όνομα και μια οριστική περιγραφή. Θεωρείστε την πρόταση 'Ο Scott είναι ο συγγραφέας του *Waverley*'. Εδώ έχουμε ένα όνομα, το 'Scott' και μια περιγραφή, 'ο συγγραφέας του *Waverley*' και βεβαιώνεται ότι και τα δύο εφαρμόζουν στο ίδιο πρόσωπο. Η διαφορά ανάμεσα σε ένα όνομα και σε όλα τα άλλα σύμβολα εξηγείται με τον ακόλουθο τρόπο:

Ένα όνομα είναι ένα απλό σύμβολο το νόημα του οποίου είναι κάτι που μπορεί να εμφανίζεται μονάχα ως υποκείμενο, δηλαδή, το νόημά του είναι εκείνου του είδους που στο κεφάλαιο XIII ορίσαμε ως ένα 'άτομο' (individual) ή ένα 'επιμέρους' (particular). Ακόμη, ένα 'απλό' σύμβολο είναι ένα σύμβολο το οποίο δεν έχει σύμβολα ως μέρη. Επομένως, το 'Scott' είναι ένα απλό σύμβολο, διότι, παρότι έχει μέρη (τα ξεχωριστά γράμματα), τα μέρη του δεν είναι σύμβολα. Από την άλλη μεριά, 'ο συγγραφέας του *Waverley*' δεν είναι ένα απλό σύμβολο, διότι οι χωριστές λέξεις που συνθέτουν τη φράση αποτελούν μέρη του που είναι σύμβολα. Εάν, όπως εξάλλου ίσως και να ισχύει, ό,τι *μοιάζει* να είναι 'άτομο' επιδέχεται στην πραγματικότητα περαιτέρω ανάλυση, τότε θα πρέπει να αρκεστούμε σε αυτά που μπορούν να ονομαστούν 'σχετικά άτομα', τα οποία είναι όροι οι οποίοι, στο όλο πλαίσιο του ζητήματος, ποτέ δεν αναλύονται και πάντοτε εμφανίζονται μόνο ως υποκείμενα. Και σε αυτήν τη περίπτωση αντίστοιχα θα πρέπει να αρκεστούμε στα 'σχετικά ονόματα'. Από την οπτική του παρόντος προβλήματος που είναι ο ορισμός των περιγραφών, μπορούμε να αγνοήσουμε το πρόβλημα των απολύτων ή σχετικών ονομάτων, καθότι αφορά διαφορετικά επίπεδα της ιεραρχίας των 'τύπων', τη στιγμή που εμείς εδώ έχουμε να συγκρίνουμε ζεύγη όπως 'Scott' και 'ο συγγραφέας του *Waverley*', τα οποία αμφότερα εφαρμόζουν στο ίδιο αντικείμενο και δεν εγείρουν το πρόβλημα των τύπων. Θα μπορούσαμε λοιπόν, προς στιγμήν, να θεωρήσουμε τα ονόματα ως ικανά να είναι απόλυτα' τίποτα από αυτά που θα πρέπει να πούμε στη συνέχεια δεν εξαρτάται από αυτή την παραδοχή. Ωστόσο, με αυτή την παραδοχή συντομεύουμε τη διατύπωση.

Έχουμε λοιπόν να συγκρίνουμε δύο πράγματα: (1) ένα όνομα, το οποίο είναι απλό σύμβολο που αναφέρεται άμεσα (directly designate) σε ένα άτομο, το οποίο αποτελεί και το νόημά του και έχει αυτό το νόημα από μόνο του, ανεξάρτητα από τα νοήματα όλων των άλλων λέξεων' (2) μια περιγραφή η οποία αποτελείται από διάφορες λέξεις, των οποίων τα νοήματα είναι ήδη καθορισμένα και από τα οποία καθορίζεται ό,τι θα θεωρηθεί το 'νόημα' της περιγραφής.

Μια πρόταση που περιέχει περιγραφή δεν ταυτίζεται με αυτό που παράγεται από την πρόταση όταν η περιγραφή αντικατασταθεί με ένα όνομα. Αυτό ισχύει ακόμη και στην περίπτωση που το όνομα είναι όνομα του ίδιου αντικείμενου με αυτό που περιγράφει η περιγραφή. Η πρόταση 'Ο Scott είναι ο συγγραφέας του *Waverley*' είναι προφανώς διαφορετική από την πρόταση 'Ο Scott είναι ο Scott': η πρώτη είναι ένα γεγονός της ιστορίας της λογοτεχνίας, η δεύτερη μια τετριμμένη κοινοτοπία. Και εάν θέσουμε στη θέση του 'ο συγγραφέας του *Waverley*' οτιδήποτε άλλο πέρα από τον Scott, η πρότασή μας θα καταστεί ψευδής και επομένως είναι βέβαιο πως δε θα είναι πια η ίδια πρόταση. Αλλά, ίσως να ισχυριστεί κάποιος, η πρότασή μας είναι ουσιαστικά της ίδιας μορφής με αυτή που έχει (φερ' ειπείν) η πρόταση 'Ο Scott είναι ο Sir Walter', η οποία λέει ότι δύο ονόματα εφαρμόζουν στο ίδιο πρόσωπο. Η απάντησή μας είναι η εξής: εάν η πρόταση 'Ο Scott είναι ο Sir Walter' σημαίνει στην πραγματικότητα 'Το πρόσωπο με το όνομα «Scott» είναι το πρόσωπο που ονομάζεται «Sir Walter»', τότε τα ονόματα θα έχουν χρησιμοποιηθεί ως περιγραφές, δηλαδή, αντί να έχουμε ονομάσει το άτομο, θα το έχουμε περιγράψει ως εκείνο το πρόσωπο που έχει αυτό το όνομα. Πολύ συχνά στην πράξη τα ονόματα χρησιμοποιούνται με αυτό τον τρόπο και, κατά κανόνα, δε μπορούμε να εντοπίσουμε κάποιο χαρακτηριστικό στη φραστική διατύπωση που να δείχνει εάν χρησιμοποιούνται με αυτό τον τρόπο ή ως ονόματα. Το ότι ένα όνομα χρησιμοποιείται άμεσα, απλώς για να δείξει αυτό για το οποίο μιλάμε, δεν αποτελεί μέρος του γεγονότος που βεβαιώνεται, ή μέρος του ψεύδους, στην περίπτωση που συμβαίνει η βεβαίωσή μας να είναι ψευδής: αποτελεί απλώς και μόνο μέρος του συμβολισμού με τον οποίο εκφράζουμε τη σκέψη μας. Αυτό που θέλουμε να εκφράσουμε είναι κάτι που μπορεί (για παράδειγμα) να μεταφραστεί σε μια ξένη γλώσσα: είναι κάτι για το οποίο οι λέξεις που χρησιμοποιήσαμε είναι απλώς ο φορέας δίχως να αποτελούν μέρος του. Από την άλλη μεριά όμως, στην περίπτωση που διατυπώνουμε μια πρόταση για 'το πρόσωπο που ονομάζεται «Scott», τότε το ίδιο το όνομα «Scott» δεν εισέρχεται μόνο στη γλώσσα που χρησιμοποιούμε για να κάνουμε τη βεβαίωση, αλλά και σε αυτό που βεβαιώνουμε. Εάν αντικαταστήσουμε το παραπάνω με 'το πρόσωπο που καλείται «Sir Walter»', παράγεται διαφορετική πρόταση. Όσο όμως χρησιμοποιούμε τα ονόματα ως ονόματα, τότε είτε πούμε 'Scott' είτε πούμε 'Sir Walter' δεν διαφοροποιείται καθόλου αυτό που βεβαιώνουμε, όπως δε διαφοροποιείται αυτό που βεβαιώνουμε από το εάν μιλάμε Αγγλικά ή Γαλλικά. Επομένως, υπό την προϋπόθεση ότι τα ονόματα χρησιμοποιούνται ως ονόματα, η πρόταση 'ο Scott είναι ο Sir Walter' είναι η ίδια τετριμμένη πρόταση με την πρόταση 'Ο Scott είναι ο Scott'. Στο σημείο αυτό ολοκληρώνεται η απόδειξη του ότι η πρόταση 'Ο Scott είναι ο συγγραφέας του *Waverley*' δεν είναι η ίδια πρόταση με αυτή που παράγεται με την αντικατάσταση της φράσης 'ο συγγραφέας του *Waverley*' με ένα όνομα, ανεξάρτητα από το ποιο θα είναι αυτό το όνομα.

Στην περίπτωση που χρησιμοποιούμε μια μεταβλητή και έχουμε να κάνουμε με μια προτασιακή συνάρτηση, φερ' ειπείν τη φχ, η μέθοδος εφαρμογής των γενικών δηλώσεων για

τα χ σε συγκεκριμένες περιπτώσεις συνίσταται στην αντικατάσταση του γράμματος 'χ' με ένα όνομα, υπό τη συνθήκη ότι η φ είναι μια συνάρτηση που ορίζεται σε άτομα. Υποθέστε, για παράδειγμα, ότι η $\varphi\chi$ είναι 'πάντοτε αληθής'· ας πάρουμε ως παράδειγμα το 'νόμοστης ταυτότητας', $\chi = \chi$. Μπορούμε να αντικαταστήσουμε το 'χ' με όποιο όνομα επιλέξουμε, οπότε παράγεται μια αληθής πρόταση. Εάν υποθέσουμε προς στιγμήν πως 'Σωκράτης', 'Πλάτωνας' και 'Αριστοτέλης' είναι ονόματα (το οποίο είναι μια πολύ παράτολμη παραδοχή) τότε από το νόμο της ταυτότητας μπορούμε να συναγάγουμε ότι ο Σωκράτης είναι ο Σωκράτης, ο Πλάτωνας είναι ο Πλάτωνας και ότι ο Αριστοτέλης είναι ο Αριστοτέλης. Ωστόσο, εάν επιχειρήσουμε, δίχως επιπρόσθετες προκειμένες, να συναγάγουμε ότι ο συγγραφέας του *Waverley* είναι ο συγγραφέας του *Waverley*, θα έχουμε εμπέσει σε σφάλμα. Πρόκειται για απόρροια αυτού που μόλις αποδείξαμε, ότι, δηλαδή, εάν σε μια πρόταση αντικαταστήσουμε ένα όνομα με την περιγραφή 'ο συγγραφέας του *Waverley*' η πρόταση που προκύπτει είναι διαφορετική: Ας το δούμε όμως αυτό στο παράδειγμα που συζητάμε: Εάν 'χ' είναι ένα όνομα, τότε η πρόταση ' $\chi = \chi$ ' δεν είναι η ίδια με την πρόταση 'Ο συγγραφέας του *Waverley* είναι ο συγγραφέας του *Waverley*', και αυτό ισχύει ανεξάρτητα από το ποιο όνομα είναι 'χ'. Επομένως, από το γεγονός ότι όλες οι προτάσεις της μορφής ' $\chi = \chi$ ' είναι αληθείς, δε μπορούμε να συναγάγουμε, δίχως επιπρόσθετες τροποποιήσεις, ότι ο συγγραφέας του *Waverley* είναι ο συγγραφέας του *Waverley*. Πράγματι· προτάσεις της μορφής 'το τάδε είναι το τάδε' δεν είναι πάντοτε αληθείς: είναι αναγκαίο να *υπάρχει* (πρόκειται για όρο που εξηγούμε στα αμέσως ακόλουθα) το τάδε. Είναι ψευδές ότι ο τωρινός βασιλιάς της Γαλλίας είναι ο τωρινός βασιλιάς της Γαλλίας ή ότι το κυκλικό τετράγωνο είναι το κυκλικό τετράγωνο. Όταν αντικαθιστούμε ένα όνομα με μια περιγραφή, τότε, εάν η περιγραφή δεν περιγράφει τίποτε, προτασιακές συναρτήσεις που είναι 'πάντοτε αληθείς' ίσως καταστούν ψευδείς. Όλα αυτά δεν είναι καθόλου μυστηριώδη, εφόσον βέβαια κατανοούμε (όπως αποδείχθηκε στην προηγούμενη παράγραφο) ότι η αντικατάσταση με μια περιγραφή δεν έχει ως αποτέλεσμα μια τιμή της εν λόγω προτασιακής συνάρτησης.

Είμαστε τώρα σε θέση να ορίσουμε τις προτάσεις στις οποίες εμφανίζεται μια οριστική περιγραφή. Το μόνο πράγμα που διακρίνει 'το τάδε' από 'κάποιο τάδε' είναι ότι το πρώτο συνεπάγεται τη μοναδικότητα. Δε μπορούμε να μιλάμε για 'τον κάτοικο του Λονδίνου', διότι το να κατοικεί κάποιος στο Λονδίνο είναι ένας προσδιορισμός που δεν αποδίδεται σε κάτι μοναδικό. Δε μπορούμε να μιλάμε για 'τον τωρινό βασιλιά της Γαλλίας', διότι δεν υπάρχει· αλλά μπορούμε να μιλάμε για 'τον τωρινό βασιλιά της Αγγλίας'. Επομένως προτάσεις για 'το τάδε' πάντοτε συνεπάγονται τις αντίστοιχες προτάσεις για 'κάποιο τάδε', με την επιπρόσθετη όμως συνθήκη ότι δεν υπάρχουν περισσότερα του ενός τάδε. Προτάσεις όπως 'Ο Scott είναι ο συγγραφέας του *Waverley*' δε θα μπορούσαν να είναι αληθείς, εάν δεν είχε γραφτεί ποτέ το *Waverley* ή εάν είχε γραφτεί από περισσότερους του ενός συγγραφείς· σε μια τέτοια περίπτωση δε θα μπορούσε ακόμη να είναι αληθής καμιά άλλη πρόταση που παράγεται από

κάποια προτασιακή συνάρτηση με αντικατάσταση του 'χ' με την περιγραφή 'ο συγγραφέας του *Waverley*'. Μπορούμε να πούμε ότι 'ο συγγραφέας του *Waverley*' σημαίνει 'η τιμή του χ για την οποία «χ έγραψε το *Waverley*» είναι αληθής'. Επομένως η πρόταση, παραδείγματος χάρι, 'Ο συγγραφέας του *Waverley* ήταν Σκοτσέζος' περιέχει τα ακόλουθα:

- (1) 'χ έγραψε το *Waverley*' δεν είναι πάντοτε ψευδής
- (2) 'εάν χ και ψ έγραψαν το *Waverley*, τότε τα χ και ψ ταυτίζονται' είναι πάντοτε αληθής
- (3) 'εάν χ έγραψε το *Waverley*, τότε χ ήταν Σκοτσέζος' είναι πάντοτε αληθής.

Μεταφρασμένες στην κοινή γλώσσα αυτές οι προτάσεις δηλώνουν τα εξής:

- (1) τουλάχιστον ένα πρόσωπο έγραψε το *Waverley*
- (2) το πολύ ένα πρόσωπο έγραψε το *Waverley*
- (3) όποιος έγραψε το *Waverley* ήταν Σκοτσέζος.

Η πρόταση 'ο συγγραφέας του *Waverley* ήταν Σκοτσέζος' συνεπάγεται και τις τρεις προτάσεις από κοινού. Αντίστροφα, οι τρεις προτάσεις από κοινού (όχι όμως δύο από τις τρεις) συνεπάγονται ότι ο συγγραφέας του *Waverley* ήταν Σκοτσέζος. Επομένως, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι τρεις προτάσεις από κοινού ορίζουν το νόημα της πρότασης 'Ο συγγραφέας του *Waverley* ήταν Σκοτσέζος'.

Είναι δυνατό να απλοποιηθούν κάπως οι τρεις προτάσεις. Η πρώτη και η δεύτερη από κοινού είναι ισοδύναμες με το ακόλουθο: 'Υπάρχει ένας όρος c τέτοιος ώστε «χ έγραψε το *Waverley*» είναι αληθής όταν χ είναι c και είναι ψευδής όταν χ δεν είναι c .' Με άλλα λόγια, 'Υπάρχει ένας όρος c τέτοιος ώστε «χ έγραψε το *Waverley*» είναι πάντοτε ισοδύναμη με τη «χ είναι c ».' (Δύο προτάσεις είναι 'ισοδύναμες' όταν είναι αμφότερες αληθείς ή είναι αμφότερες ψευδείς.) Στην αρχή εδώ έχουμε δύο συναρτήσεις του χ, τη 'χ έγραψε το *Waverley*' και τη 'χ είναι c ' και θεωρώντας την ισοδυναμία αυτών των δύο συναρτήσεων του χ για όλες τις τιμές του χ, σχηματίζεται μια συνάρτηση του c · κατόπιν βεβαιώνουμε ότι η συνάρτηση του c που σχηματίστηκε είναι 'μερικές φορές αληθής', δηλαδή, είναι αληθής για τουλάχιστον μια τιμή του c . (Είναι προφανές ότι δε μπορεί να είναι αληθής για περισσότερες από μια τιμές του c .) Αυτές οι δύο συνθήκες από κοινού ορίζονται ως οι συνθήκες που αποδίδουν το νόημα της πρότασης 'Ο συγγραφέας του *Waverley* υπάρχει.'

Τώρα μπορούμε να ορίσουμε την πρόταση 'ο όρος που ικανοποιεί τη συνάρτηση φχ υπάρχει.' Πρόκειται για γενική μορφή, της οποίας τα προηγούμενα αποτελούν επιμέρους περίπτωση. 'Ο συγγραφέας του *Waverley*' είναι 'ο όρος που ικανοποιεί τη συνάρτηση «χ έγραψε το *Waverley*».' Και 'το τάδε' πάντοτε θα εμπλέκει αναφορά σε κάποια προτασιακή συνάρτηση, συγκεκριμένα στη συνάρτηση που ορίζει εκείνη την ιδιότητα η οποία καθιστά ένα πράγμα τάδε. Ο ορισμός μας είναι ο ακόλουθος:

'Ο όρος που ικανοποιεί τη συνάρτηση φχ υπάρχει' σημαίνει:

'Υπάρχει κάποιος όρος c ούτως ώστε φχ είναι πάντοτε ισοδύναμη με «χ είναι c »'

Προκειμένου να ορίσουμε την πρόταση ‘Ο συγγραφέας του *Waverley* ήταν Σκοτσέζος’, θα πρέπει ακόμη να λάβουμε υπόψη την τρίτη από τις τρεις προτάσεις, συγκεκριμένα την πρόταση ‘Όποιος έγραψε το *Waverley* ήταν Σκοτσέζος’. Αυτή ικανοποιείται απλώς και μόνο εάν προσθέσουμε ότι το εν λόγω c είναι Σκοτσέζος. Επομένως, η πρόταση ‘Ο συγγραφέας του *Waverley* ήταν Σκοτσέζος’ είναι:

‘Υπάρχει ένας όρος c τέτοιος ώστε (1) « x έγραψε το *Waverley*» είναι πάντοτε ισοδύναμο με « x είναι c », (2) c είναι Σκοτσέζος.’

Και στη γενική περίπτωση ορίζουμε: ‘Ο όρος που ικανοποιεί τη φx ικανοποιεί τη ψx ’ σημαίνει:

‘Υπάρχει ένας όρος c τέτοιος ώστε (1) φc είναι πάντοτε ισοδύναμη με « x είναι c », (2) ψc είναι αληθής’.

Αυτός είναι ο ορισμός των προτάσεων στις οποίες εμφανίζονται περιγραφές.

Είναι δυνατό να έχει κανείς αρκετή γνώση για έναν όρο από περιγραφές του, να γνωρίζει δηλαδή πολλές προτάσεις για ‘το τάδε’, δίχως όμως στην πραγματικότητα να γνωρίζει ποιο είναι το τάδε, δίχως δηλαδή να γνωρίζει κάποια πρόταση της μορφής ‘ x είναι το τάδε’, στην οποία το ‘ x ’ να είναι ένα όνομα. Σε μια αστυνομική ιστορία συσσωρεύονται οι προτάσεις για ‘τον άνθρωπο που έκανε την πράξη’, με την ελπίδα ότι τελικά θα αρκέσουν για να αποδείξουν ότι ο A έκανε την πράξη. Μπορούμε να φτάσουμε μέχρι του σημείου να ισχυριστούμε ότι όλη η γνώση που μπορεί να εκφραστεί σε λέξεις—με εξαίρεση το ‘αυτό’ και το ‘εκείνο’ και κάποιες άλλες λέξεις των οποίων το νόημα διαφοροποιείται σε διάφορες περιστάσεις—δεν περιέχει καθόλου ονόματα με την αυστηρή έννοια, και ότι αυτά που μοιάζουν με ονόματα στην πραγματικότητα είναι περιγραφές. Δεν είναι α-νόητο να διερευνούμε εάν ο Όμηρος υπήρξε ‘θα ήταν όμως α-νόητο εάν η λέξη ‘Όμηρος’ ήταν ένα όνομα. Η πρόταση ‘το τάδε υπάρχει’ έχει νόημα, είτε είναι αληθής, είτε ψευδής’ ωστόσο, εάν a είναι το τάδε (όπου ‘ a ’ είναι όνομα), οι λέξεις ‘ a υπάρχει’ στερούνται νοήματος. Έχει νόημα να βεβαιώσουμε ύπαρξη μόνο για περιγραφές—οριστικές ή αόριστες’ διότι, εάν το ‘ a ’ είναι ένα όνομα, θα πρέπει να ονομάζει κάτι: ό,τι δεν ονομάζει τίποτε δεν είναι όνομα και επομένως, εάν η πρόθεση ήταν να χρησιμοποιηθεί ως όνομα τότε θα είναι σύμβολο δίχως νόημα’ αντίθετα μια περιγραφή, όπως ‘ο τωρινός βασιλιάς της Γαλλίας’, δεν καθίσταται α-νόητη απλώς και μόνο επειδή δεν περιγράφει τίποτε. Αυτό ισχύει διότι πρόκειται για ένα σύνθετο σύμβολο, του οποίου το νόημα παράγεται από αυτό των συστατικών του συμβόλων. Συνεπώς, όταν διερωτώμαστε εάν ο Όμηρος υπήρξε, χρησιμοποιούμε τη λέξη ‘Όμηρος’ ως σύντμηση κάποιας περιγραφής: θα μπορούσαμε να αντικαταστήσουμε αυτή τη λέξη με (φερ’ ειπείν) ‘ο συγγραφέας της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας*’. Οι ίδιες επισημάνσεις ισχύουν σχεδόν για όλες τις χρήσεις αυτών που μοιάζουν με κανονικά ονόματα.

Όταν στις προτάσεις εμφανίζονται περιγραφές, είναι απαραίτητο να διακρίνουμε ανάμεσα σε αυτή που θα καλούσαμε 'πρωτεύουσα' και 'δευτερεύουσα' εμφάνιση της περιγραφής. Η γενική διατύπωση της διάκρισης είναι η ακόλουθη. Μια περιγραφή έχει 'πρωτεύουσα' εμφάνιση όταν η πρόταση στην οποία εμφανίζεται παράγεται από την αντικατάσταση του 'χ' με την περιγραφή σε κάποια προτασιακή συνάρτηση $\varphi\chi$ · μια περιγραφή έχει 'δευτερεύουσα' εμφάνιση όταν το αποτέλεσμα της αντικατάστασης του χ με την περιγραφή στην $\varphi\chi$ αποτελεί μόνο ένα μέρος της εν λόγω πρότασης. Με ένα παράδειγμα μπορούμε να εξηγήσουμε καλύτερα τη διάκριση. Θεωρείστε την πρόταση 'Ο τωρινός βασιλιάς της Γαλλίας είναι φαλακρός'. Εδώ η περιγραφή 'ο τωρινός βασιλιάς της Γαλλίας' έχει πρωτεύουσα εμφάνιση και η πρόταση είναι ψευδής. Κάθε πρόταση στην οποία μια περιγραφή που δεν περιγράφει τίποτε έχει πρωτεύουσα εμφάνιση είναι ψευδής. Θεωρείστε όμως τώρα την πρόταση 'Ο τωρινός βασιλιάς της Γαλλίας δεν είναι φαλακρός'. Αυτή η πρόταση είναι διαφορούμενη. Εάν πρέπει πρώτα να θεωρήσουμε την προτασιακή συνάρτηση 'χ είναι φαλακρό', κατόπιν να αντικαταστήσουμε το 'χ' με 'ο τωρινός βασιλιάς της Γαλλίας' και μετά να αρνηθούμε το αποτέλεσμα, η εμφάνιση της περιγραφής 'ο τωρινός βασιλιάς της Γαλλίας' θα είναι δευτερεύουσα και η πρότασή μας είναι αληθής· αλλά εάν θεωρήσουμε πρώτα την προτασιακή συνάρτηση 'χ δεν είναι φαλακρό' και κατόπιν αντικαταστήσουμε το 'χ' με το 'ο τωρινός βασιλιάς της Γαλλίας', τότε η περιγραφή 'ο τωρινός βασιλιάς της Γαλλίας' έχει πρωτεύουσα εμφάνιση και η πρόταση είναι ψευδής. Η σύγκριση ανάμεσα σε πρωτεύουσες και δευτερεύουσες εμφανίσεις των περιγραφών αποτελεί σταθερή πηγή σφαλμάτων όσον αφορά τις περιγραφές.